AANVULLING VAN DE ENCYCLOPAEDIE VAN NEDERLANDSCH WEST-INDIË

BESTUURSREGELING VAN CURAÇAO

DOOR

B. DE GAAY FORTMAN

Het regeeringsreglement voor Curaçao, waarop mr. H. W. C. Bordewijk zijn overzicht van de *Tegenwoordige bestuursregeling* in de West-Indische encyclopaedie heeft opgebouwd, is na de daar als laatst meegedeelde wijziging van 1908 allereerst nog gewijzigd bij de wetten van 26 Februari 1920 Stsbl. no. 90 Pb. 1920 no. 44, van 26 Maart 1920 Stsbl. no. 131 Pb. 1920 no. 35, en van 10 Juni 1927 Stsbl. no. 175 Pb. no. 43.

Eerstgenoemde wijziging bedoelde buiten twijfel te stellen, dat meer dan één eiland buiten Curaçao, het hoofdeiland, onder één gezaghebber zou kunnen worden gesteld, en benoeming, schorsing en ontslag der gezaghebbers aan den gouverneur over te laten. De wijziging omvat de artt. 107–112, 116 en 117, waarvan de artt. 108–112 en 116 vervallen. 31 Juli 1920 trad zij in werking. Als gevolg daarvan werd bij Kon. besluit van 26 April 1920 Pb. 1920 no. 45 ingetrokken de bij Kon. besluit van 20 Januari 1870 Pb. 1870 no. 2 voor de gezaghebbers vastgestelde instructies. De gouverneur stelde daarop bij beschikking van 3 Augustus 1920 Pb. 1920 no. 47 een nieuwe instructie vast. Sinds zijn de drie bovenwindsche eilanden onder één gezaghebber gebracht. Hoewel men den nieuwen maatregel moet zien in het kader van de plannen van den toenmaligen gouverneur Helfrich tot economische verheffing der bovenwindsche eilanden, is zij onbedoeld tevens een stap in de richting van uitbreiding van koloniale autonomie geweest, in den zin van verlegging van macht naar de autoriteiten in Curaçao.

De wijziging van 26 Maart 1920 Stsbl. no. 131 betreft gelijkelyk Suriname en Curaçao. Zij is een uitvloeisel van de in het moederland tot stand gekomen onderwijsbevrediging. De zorg der

overheid, dat het lager onderwijs de verkrijging der allereerste kundigheden onder het bereik brenge ook der onvermogenen, zou volgens het tweede lid van het desbetreffend artikel 180 (Cur., 159 Sur.) geschieden door ondersteuning van bijzondere of oprichting van openbare scholen. Dit laatste nu werd voortaan aldus gelezen, dat de overheid de haar in het eerste lid opgedragen taak zou verrichten door bekostiging op den voet van gelijkheid van het bijzonder en het openbaar onderwijs. De uitvoering dezer nieuwe bepaling gaf tot velerlei maatregelen aanleiding, die onder *Onderwijs* ter sprake zal gebracht worden.

De wijziging bij de wet van 10 Juni 1927 Stsbl. no. 175 was noodig door de uitbreiding van de toepasselijkheid van de wet van 10 Februari 1910 Stsbl. no. 55 op het Nederlandsch onderdaanschap tot de bevolking van Suriname en Curaçao. Daarbij is lid 1 van art. 7 van het regeeringsreglement aldus gewijzigd: „Tot openbare bedieningen, door den Koning op te dragen, zijn benoembaar Nederlanders, volgens de wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap, en zij, die uit anderen hoofde Nederlandsche onderdanen zijn”.

Bij de herziening van 1922 is in artikel 1 der grondwet de volgens de toelichting der regeering de tot verwarring leidende uitdrukking „bezittingen” vervallen en in de grondwet zelf een opsomming en daarmee territoriale omschrijving gegeven van de gebiedsdeelen.

De wijziging der andere artikelen kan men aan de hand van een opstel van den oud-gouverneur G. J. Staal in *De West-Indische Gids* 3de jg., 1921/2, blz. 545 e.v. aldus samenvatten:

Art. 60 handhaaft 's Konings opperbestuur; blijkens de memorie van toelichting wordt daaronder niet meer de wetgeving begrepen. Voor zooveel niet bij de grondwet of de wet bepaalde bevoegdheden aan den Koning zijn voorbehouden, wordt de uitoefening, in naam des Konings, van het algemeen bestuur van Curaçao opgedragen aan den gouverneur, op de wijze door de wet te regelen.

De uitdrukkelijke vermelding, dat de wet het muntstelsel en de wijze van beheer en verantwoording der koloniale geldmiddelen regelt, vervalt; het nieuwe art. 61 behoudt slechts het voorschrift, dat de staatsinrichting — dus het onderwerp van het regeeringsreglement — wordt vastgesteld door den Nederlandschen wetgever, wiens bevoegdheden overigens worden samengevat in de algemeene bevoegdheid tot regeling, zoodra ten aanzien van eenig onderwerp de behoefte aan voorziening bij de wet blijkt te bestaan. Waar de wet niet regelend optreedt, zal de gou-

verneur in samenwerking met het vertegenwoordigend lichaam de inwendige aangelegenheden van Curaçao regelen, op de wijze bij de wet (d.i. de wet op de staatsinrichting) vast te stellen, tenzij bij de wet de bevoegdheid tot regeling voor bepaalde onderwerpen of bepaalde gevallen aan den Koning is voorbehouden.

Volgens art. 63 kan vernietiging van verordeningen van Curaçao wegens strijd met de grondwet, de wet of het algemeen belang niet meer bij koninklijk besluit doch alleen bij de wet plaats hebben; de Koning kan slechts schorsen.

De politieke belangstelling is in Curaçao nooit heel groot geweest. Plaatselijk kwam dit tot uiting in de gewoonlijk uiterst geringe deelneming aan de verkiezingen voor de landraden, en op het eiland Curaçao, waar de uit benoemde leden samengestelde Koloniale raad ook plaatselijke belangen had te verzorgen, liepen af en toe slechts enkelen warm voor een vraagstuk van de eerste orde als dat van het kiesrecht. Vereenigingen met een politiek doel wisten haar bestaan nimmer lang te rekken, en de pers, die haar kracht zocht in de staatkundige bewustmaking en opvoeding der bevolking, kon in den regel niet langer dan een beperkt aantal jaren blijven bestaan.

De nieuwe grondwettelijke bepalingen maken geen onderscheid tusschen Oost- en West-Indië, en zoo was er alle reden om ook voor Curaçao en Suriname van belang te achten het gedeelte der memorie van toelichting bij het ontwerp-grondwetsherziening, waarin de regeering de wenschelijkheid heeft bepleit, dat de grondwet voortaan waarborgen geve, dat inderdaad in de richting van autonomie zal worden gestuurd, nadat zij te voren — zij het dan in verband met Nederlandsch-Indië — als haar oordeel heeft uitgesproken, dat zoowel wetgeving als bestuur ten aanzien van de inwendige aangelegenheden zooveel mogelijk moeten worden gelegd in handen van de ginds zetelende lichamen en overheden, en dat aan de aldaar gevestigde bevolking een zoo groot mogelijke invloed op en aandeel in de samenstelling dier lichamen moet worden toegekend.

De weinige aandacht, die bij deze grondwetsherziening — in voorbereiding en totstandkoming — aan de West-Indische gebiedsdeelen geschonken is, en de weinige rekenschap, die men zich gegeven heeft van de eischen en mogelijkheden der samenleving in de West, is waarschijnlijk de reden, dat de uitvoering der grondwettelijke bepalingen voor de West een vijftiental jaren op zich heeft laten wachten. Dat was voor Curaçao te lang om de wel

even gewekte belangstelling gaande te houden, en zoo moest men feitelijk, toen in 1936 de nieuwe wet op de staatsinrichting van Curaçao was afgekondigd, met de politieke scholing nog — en weer — beginnen

Er was zelfs al vóór de grondwetsherziening moeite gedaan om belangstelling te wekken. De gouverneur Helfrich heeft in 1919 een commissie benoemd, die tot taak had „middelen aan de hand te doen om de koloniale kas te stijven en de financieele lasten van het Moederland ten opzichte van de kolonie eenigszins te verlichten”. Toen na twee jaren het verslag dezer commissie verscheen, was de gouverneur, die de commissie ingesteld had, reeds heengegaan. Het verslag heeft weinig of geen practisch politiek gevolg gehad, al beweegt het zich ook op dat terrein, als het opmerkt — en daaraan gevolgtrekkingen vastknoopt — dat de autonomie, in het regeeringsreglement neergelegd, gebleken is een wassen neus te zijn door de bepaling, dat de — in dien tijd nog steeds — niet sluitende begrotingen slechts voorloopig in de kolonie en definitief in het moederland worden vastgesteld, gepaard gaande met een doorlopend toezicht van het Plein te 's Gravenhage op het gouvernement te Willemstad, dat meer dan in een streven naar bezuiniging zou tot uiting komen in een oplegging van belangrijke uitgaven, omtrent welker nuttigheid voor de economische opheffing der kolonie daar en hier meermalen lijnrecht tegenover elkaar staande verwachtingen gekoesterd werden.

Rechtstreeks bij den Kolonialen raad zocht dezelfde gouverneur politieke belangstelling te wekken door bij brief van 1 Juni 1920 dit college uit te noodigen hem zijn zienswijze mee te deelen over de vraagstukken van decentralisatie en het stelsel van verkiezing voor den Kolonialen raad. Anderhalf jaar later, 23 November 1921, is de raad met zijn antwoord voor den dag gekomen. Het omvat nauwelijks acht halve bladzijden van de notulen en biedt, vooral wat het laatstgenoemde onderwerp betreft, weinig zekerheid omtrent het gevoelen van het college, daar het niet veel anders doet dan weergeven de gevoelens pro en contra der leden omtrent niet minder dan vier uiteenlopende stelsels.

Al deze vraagstukken werden door de grondwetsherziening op nieuw en in grooter omvang en verband aan de orde gesteld. De minister van Koloniën benoemde bij beschikking van 27 April 1922 een commissie met opdracht advies uit te brengen A. omtrent de wijzigingen, welke met inachtneming van de wederzijdse belangen van moederland en koloniën in de regeeringsregle-

menten van Suriname en Curaçao zouden moeten worden aangebracht: 1° in verband met de artt. 61, 62 en 62bis van de grondwet, zooals die luiden in de wet tot het in overweging nemen van een voorstel tot verandering van het IIde hoofdstuk der grondwet; 2° in verband met de instelling van plaatselijke besturen in bevolkingscentra, welke er zich toe leenen om ter voorziening in locale behoeften geheel of ten deele op eigen kracht te steunen; B. omtrent de mogelijkheid van verwezenlijking van het denkbeeld, om door tijdelijke overbrenging, geheel of ten deele, naar de staatsbegroting van bepaalde uitgaven, dan wel op uit een practisch oogpunt aannemelijke andere wijze, voor Suriname en voor Curaçao sluitende koloniale begrotingen te verkrijgen en te behouden.

Deze commissie, naar haar voorzitter, den oud-gouverneur van Suriname G. J. Staal, de commissie-Staal genoemd, bracht 29 Maart 1923 haar verslag uit. De adviezen der gouverneurs lieten tot 1928 op zich wachten. In 1930 ontwierp de heer Staal nieuwe ontwerpen, waarover weer de gouverneurs en nu ook de „vertegenwoordigende” lichamen in de West gehoord werden. 19 November 1934 eindelijk werden de ontwerpen tot herziening der West-Indische regeeringsreglementen bij de Tweede kamer der Staten-generaal ingediend (Handelingen 1934/5 no. 198). Het Voorloopig verslag der commissie van voorbereiding verscheen 21 Juni 1935; de Memorie van antwoord werd met het verslag van het daarop tusschen de commissie en den minister gevolgd mondeling overleg 15 Januari 1936 (Handelingen 1935/6 no. 53) aan de Kamer meegedeeld. De openbare beraadslaging in de Tweede kamer liep in één dag, die in de Eerste kamer in één uur af. 23 April 1936 verscheen de wet in het Staatsblad (no. 903) en in Publicatieblad 1936 no. 105 is opgenomen het Koninklijk besluit van 15 Augustus 1936 (Stsbl. no. 910) met den tekst der *Wet op de Staatsinrichting van Curaçao* en de bepaling, dat deze op 1 April 1937 zou inwerkingtreden.

Volgens het laatste artikel, 167, is de officieele benaming van de nieuwe wet „Curaçaosche Staatsregeling”. Uit het reeds meegedeelde blijkt, dat zij een wijziging is van het regeeringsreglement van 1865. Hier mogen de belangrijkste wijzigingen vermeld worden, waarbij de door Bordewijk gekozen volgorde bijna geheel gevolgd is.

Het woord „kolonie” is in de Curaçaosche staatsregeling vermeden. De termen „regering” en „overheid” zijn vervangen door „gouverneur” daar, waar de bestuurder van het gewest er mee bedoeld wordt.

De aanduiding der „wettelijke regelingen” is in overeenstemming met de terminologie der grondwet gebracht (art. 3). Aan de „verdragen” zijn de „andere overeenkomsten met vreemde Mogendheden” toegevoegd. In plaats van „koloniale verordeningen” zijn „landsverordeningen” gekomen, waarbij aanstonds verwezen wordt naar de bevoegdheid van den gouverneur om, na den raad van Bestuur te hebben gehoord, landsverordeningen vast te stellen, indien de Staten in gebreke blijven binnen den door den gouverneur gestelden termijn mee te deelen, of zij al dan niet het ontwerp, hun toegezonden, goedkeuren, of indien dringende redenen een onverwijlde voorziening vorderen.

Het vraagstuk der rechtspersoonlijkheid onzer „koloniën”, door Bordewijk hierbij terloops ter sprake gebracht, is bij vonnis van 31 December 1929 door de rechtbank te 's Gravenhage aldus beslist: „Curaçao, als zijnde eene kolonie en hebbende ingevolge art. 1 der Grondwet een eigen grondgebied en volgens art. 61 dier wet eene eigene regeering, is een zedelijk lichaam op openbaar gezag als zoodanig ingesteld en heeft mitsdien krachtens art. 1690 B.W. eigen rechtspersoonlijkheid” (*Nederlandsche Jurisprudentie* 1930, blz. 457).

Wat de *grondrechten* betreft, is ten aanzien van de toelating (vestiging) en uitzetting in Curaçao (art. 6) de regeling voor een deel aan de plaatselijke wetgeving onttrokken, daar zij internationale verhoudingen raakt. Men heeft daarvoor de redactie gekozen, dat de desbetreffende regelen, „voor zooveel noodig, bij algemeenen maatregel van bestuur, en overigens bij landsverordening” worden vastgesteld (Men zie hiervoor *Handelingen Staten van Curaçao* 1938/9 no. 27; *De West-Indische Gids* 21ste jg. blz. 338/9, 22ste jg. blz. 22, 313).

In het artikel, dat de vrijheid van drukpers regelt, is vervallen, dat bepalingen, waardoor de toelating in Curaçao van in Nederland gedrukte stukken belemmerd wordt, bekrachtiging bij de wet noodig hebben. Dit werd „overbodig” geacht in verband met art. 62 der grondwet, dat vernietiging van verordeningen van overzeesche organen voorbehoudt aan den Nederlandschen wetgever (Over dit onderwerp zie men, in aansluiting aan Bordewijks mededeelingen, *De West-Indische Gids* 15de jg. blz. 240 en 241 over nieuwe bepalingen in Curaçao en Suriname omtrent de toelating van in Nederland gedrukte stukken).

In de bepalingen „van den godsdienst” (nu artt. 143–147) is geen verandering aangebracht. Er staat dus nog, dat gelijke bescherming wordt verleend aan alle „erkende” kerkgenootschap-

pen. Tevergeefs is op wijziging aangedrongen. Alleen heeft de regeering getracht zich los te maken van de uitspraak van minister Fransen van de Putte, dat „erkend” zou beteekenen „van staatswege geldelijk ondersteund”.

In de eerste afdeeling van het tweede hoofdstuk „*van den gouverneur*” is naar Oost-Indisch voorbeeld art. 18 gewijzigd. Deze bepaling, die des gouverneurs integriteit ten opzichte van Curaçaosche handelsondernemingen moet waarborgen is uitgebreid tot den gewezen gouverneur gedurende vijf jaren na zijn aftreden.

De verantwoordelijkheid van den gouverneur is overgebracht naar de tweede afdeeling, die tevoren alleen over zijn macht sprak. De „stipte inachtneming van 's Konings bevelen” is vervallen, en in overeenstemming met een bij amendement in de Nederlandsch-Indische staatsregeling gebrachte wijziging zijn in afwijking van het voorstel der commissie-Staal „'s Konings aanwijzingen” opgenomen als, naast de voorschriften der Curaçaosche staatsregeling, door den gouverneur bij de uitoefening van zijn bestuur in acht te nemen.

Vervallen is art. 31 oud, dat een koloniale gewapende macht veronderstelt, waarvan de gouverneur de bevelhebbers, officieren en onderofficieren benoemt, schorst en ontslaat. In aansluiting daarop zij vermeld, dat in het 9de hoofdstuk de plicht van alle weerbare *ingezetenen* om in geval van bedreiging door een buitenlandschen vijand mede te werken tot verdediging en rustbewaring is uitgebreid tot alle weerbare inwoners van Curaçao. De facultatiefstelling der schutterijen is gehandhaafd. Intusschen zijn de door Bordewijk genoemde verordeningen van 8 Mei 1876 Pb. no. 13 en van 29 Maart 1882 Pb. no. 29 voor de schutterij op Curaçao en daarbuiten bij verordening van 5 Februari 1924 Pb. no. 18 ingetrokken, en daarmee zijn de schutterijen in dit gebiedsdeel opgeheven.

Bij landsverordening kunnen regelen gesteld worden nopens de erkenning van weerbaarheidskorpsen van vrijwilligers en de gevolgen daarvan. Ook Curaçao heeft reeds eerder zulke korpsen gekend.

Art. 176 oud is vervallen, niet om de mogelijkheid van oprichting eener gewapende politie uit te sluiten, maar omdat deze een inwendige aangelegenheid is, waaromtrent in de staatsregeling niets behoeft te worden gezegd.

De indienstneming van vrijwilligers en vreemde hulptroepen in geval van dringenden nood is den gouverneur voorbehouden gebleven.

Des gouverneurs *noodrecht*, „in dringende omstandigheden”

(artt. 32bis oud, 32 nieuw), is in verband met de grondwetsherziening anders vastgesteld moeten worden. Tot regeling van onderwerpen, aan wet, algemeen maatregel van bestuur of landsverordening voorbehouden, is de gouverneur alsdan bevoegd onder nadere bekrachtiging en met onverwijlde kennisgeving aan den Koning. Blijft deze bekrachtiging achterwege, dan blijven de noodregelingen van kracht, totdat zij zijn ingetrokken (Over de toepassing, door den gouverneur van dit art. 32 van September 1939 af zie men *De West-Indische Gids* 22ste jg. blz. 303 e.v.).

De bepaling van art. 34 oud, die den gouverneur bevoegd maakte bij dringende redenen voorloopige overeenkomsten met vreemde machten aan te gaan, waaromtrent Bordewijk opmerkt, dat zij in strijd is met art. 59 (58) der grondwet en dat er nimmer gebruik van schijnt te zijn gemaakt, is zoo om de eene als om de andere reden ingetrokken.

Art. 34 nieuw. Zijn bevoegdheid tot benoeming, schorsing en ontslag van landsdienaren kan de gouverneur aan anderen overdragen. Aan den Koning is niet meer voorbehouden de benoeming van den administrateur van financiën en van den procureur-generaal bij het hof van justitie. Het voorschrift omtrent het verleenen van verloven aan ambtenaren en officieren (art. 36 oud) is vervallen. Opgenomen is, dat de regeling daarvan met die van de verlofsbezoldigingen, wachtgeld en pensioenen bij landsverordening geschiedt (art. 36 nieuw).

Wat het *budgetrecht* betreft is behoud van art. 37 lid 2 oud naast art. 110 nieuw, dat rekening houdt met de eigen geldmiddelen van plaatselijke gemeenschappen — waarover straks — niet noodig geacht.

De door Bordewijk genoemde strijdvrage ten aanzien van *dispensatie* van besluiten, houdende algemeene maatregelen, door den gouverneur, den raad van Bestuur gehoord, uitgevaardigd, en van keuren en reglementen is blijven bestaan (art. 38 nieuw).

De uitvaardiging van een regeling op het stuk van *zeebrieven* is, als zijnde niet van zuiver inwendigen aard, aan een algemeen maatregel van bestuur voorbehouden (art. 39 nieuw).

Van de algemeene bevoegdheid van den gouverneur om de hem bevolen *afkondiging* of *uitvoering* van wettelijke regelingen om gewichtige redenen *op te schorten*, is uitgezonderd de afkondiging en uitvoering van wetten tot goedkeuring van verdragen en andere overeenkomsten met vreemde mogendheden (art. 41 nieuw).

Het *oude stelsel van art. 48*, dat behoudens enkele aangeduide uitzonderingen elk onderwerp, waarin bij koloniale verordening

is of kan worden voorzien, kan worden geregeld bij algemeenen maatregel van bestuur — in menig geval geweest een steen des aanstoots voor den Kolonialen raad, als het gebruikt werd om verschillen met den gouverneur in diens geest op te lossen — was niet te handhaven onder art. 61 der grondwet. Daarvoor is aan de Oost-Indische conflictenregeling het volgende ontleend: indien de tusschen gouverneur en Staten gevorderde overeenstemming ontbreekt, zal de gouverneur binnen zes maanden het ontwerp-verordening ten tweeden male aan de Staten ter goedkeuring kunnen aanbieden, en indien ook dan geen overeenstemming wordt verkregen, zal regeling bij algemeenen maatregel van bestuur kunnen plaats vinden. Deze regeling zal dan voortaan bij landsverordening kunnen worden gewijzigd, aangevuld, ingetrokken of vervangen (art. 100 nieuw).

In de tweede plaats — en daarop werd reeds gewezen — is aan den gouverneur de bevoegdheid gegeven om zonder medewerking van de Staten, den raad van Bestuur gehoord, verordeningen vast te stellen, indien eerstgenoemd college nalaat binnen een door den gouverneur bepaalden tijd zijn gevoelen kenbaar te maken, of wel geen overeenstemming verkregen is, terwijl in 't laatste geval, dringende omstandigheden voorziening eischen; de nadere regeling kan dan, als de Staten dit verlangen, bij algemeenen maatregel van bestuur plaats vinden.

Ook de regeling van het recht van *vernietiging en schorsing van verordeningen* naar art. 62 der grondwet is op Oost-Indische leest geschoeid. De gouverneur zendt elke landsverordening, door hem vastgesteld, onverwijld aan den Koning. Op grond van strijd met de grondwet, wet of algemeen belang geschiedt schorsing, geheel of gedeeltelijk, door den Koning bij een met redenen omkleed, in het Publicatieblad te plaatsen, koninklijk besluit; zij vervalt, als dit besluit niet binnen één jaar gevolgd is door een wetsvoorstel tot vernietiging, of als dit voorstel wordt verworpen. De gouverneur bepaalt bij vernietiging wegens strijd met het algemeen belang welke gevolgen der vernietigde bepalingen, daarmee niet strijdig, in stand blijven, en zorgt zoo noodig voor een nieuwe voorziening in het onderwerp der vernietigde bepalingen (art. 48 nieuw).

Nieuw, als uitvloeisel van art. 61 lid 1 der grondwet is de regeling van de raadpleging der Staten over wetsvoorstellen en ook over ontwerpen van algemeene maatregelen van bestuur, uitsluitend of in belangrijke mate Curaçao betreffende. De gouverneur kan hiervoor een termijn stellen (artt. 49, 50 nieuw).

Omtrent de *besluiten van den gouverneur*, den raad van Bestuur gehoord, is thans bepaald, dat bepalingen, door straffen te handhaven, slechts krachtens algemeene verordening daarin kunnen worden opgenomen (art. 54 nieuw). De bepaling, dat, den raad van State gehoord, deze besluiten geheel of gedeeltelijk kunnen worden vernietigd, is gekomen in plaats van 's Konings bevel tot intrekking of wijziging (art. 57).

In den *raad van Bestuur* kunnen buitengewone leden benoemd worden, die als plaatsvervangers optreden (art. 59 nieuw).

De verplichting van den gouverneur om dezen raad te hooren is uitgebreid tot ontwerpen van wetten en algemeene maatregelen van bestuur, waaromtrent de Staten gehoord worden, van landsverordeningen, begrotingen, geldleeningen en vaststelling van het slot van rekening, terwijl vervallen is, dat de Kroon den gouverneur kan bevelen den raad te hooren (art. 63 nieuw).

Bij de invoering der Curaçaosche staatsregeling heeft Curaçao zijn *vertegenwoordigend lichaam* gekregen, echter niet, zooals de commissie-Staal wilde, geheel uit gekozen leden samengesteld, maar met 5, van de 15, door den gouverneur benoemde leden.

Behalve een passief vrouwenkiesrecht, dat bij amendement aangenomen is, zijn de eischen van passief en actief kiesrecht dezelfde. De staatsregeling heeft als nieuwe eischen: Nederlandsch onderdaanschap, een bekwaamheidskiesrecht en voor de benedenwindsche eilanden een belastingkiesrecht naar een inkomen, niet boven f 1500.— als minste bedrag te stellen, waarvoor op de andere eilanden, waar de directe belastingen zijn afgeschaft, komt een kiesrecht voor bezitters van onroerend goed, ter waarde van ten minste f 300.— (op St. Maarten f 500.—) Het desbetreffend kiesreglement, den eersten keer vastgesteld bij koninklijk besluit, van 11 Maart 1937, is opgenomen in Publicatieblad 1937 no. 41. Het heeft dienst gedaan bij de eerste verkiezing, in 1937, waarvan de uitslag was, dat gekozen werden 6 Roomsche Katholieken en 4 niet-Roomsche Katholieken: de gouverneur benoemde 2 Roomsche Katholieken en 3 niet-Roomsche Katholieken. De kiezerslijst bevatte 2754 namen. Blijkbaar heeft dit reglement zoo weinig voldaan (de minister heeft in de Staten-generaal genoemd de wanverhouding in de aantallen „Nederlandsche” en „Curaçaosche” kiezers), dat het volgend jaar reeds een belangrijke wijziging heeft plaats gevonden (Publicatieblad 1938 no. 115) met belangrijk lagere eischen aan bekwaamheden en inkomen. De aanvankelijk gestelde eisch van verstandelijke ontwikkeling, overeenkomende met het 7de leerjaar, werd verminderd

tot die van het 6de leerjaar. De inkomengrens werd van f 1200.— op f 900.— gebracht; die van het grondbezit bleef onveranderd.

Uitgesloten zijn van het kiesrecht, actief en passief, en van de benoembaarheid overeenkomstige groepen als in Nederland,

De zittingsduur is voor *alle* leden op 4 jaar gesteld.

Ofschoon de bepaling, dat de leden geen schadeloosstelling, slechts vergoeding van reis- en verblijfkosten, kunnen krijgen, onveranderd is gebleven, is bij landsverordening van 21 November 1939 Publicatieblad 1939 no. 125 een presentiegeld van f 5.— toegekend. De vergoeding voor reis- en verblijfkosten is geregeld bij een in Publicatieblad 1939 no. 17 opgenomen landsverordening van 1 April 1939.

De jaarlijksche opening der *zitting* is naar den eersten dinsdag in April verplaatst.

De voorzitter en ondervoorzitter worden door den gouverneur benoemd. De Staten benoemen zelf hun griffier.

De beslissende stem van den voorzitter bij staking van stemmen in tweede of voltallige vergadering heeft plaats gemaakt voor de bepaling, dat in een dergelijk geval een voorstel wordt geacht niet te zijn aangenomen.

De bepaling der parlementaire onschendbaarheid is in art. 88 naar Nederlandsch en Nederlandsch-Indisch voorbeeld aldus geregeld: De leden der Staten zijn, ter zake van hetgeen zij in de vergadering gezegd of schriftelijk overgelegd hebben, niet gerechtelijk vervolgbaar, tenzij zij daarmede openbaar maken wat in besloten vergadering of onder geheimhouding is gezegd of overgelegd. Zij is uitgebreid tot de gemachtigden van den gouverneur, de zoogenaamde bestuursgemachtigden.

Het nieuwe reglement van orde voor de Statenvergaderingen is vastgesteld in de vergadering van 3 Mei 1938. Het is verdeeld in 9 hoofdstukken. Het eerste bevat het, in het reglement van orde van den Kolonialen raad niet voorgekomen, onderzoek der geloofsbrieven. De formulieren voor de briefwisseling met den gouverneur zijn thans in de staatsregeling opgenomen. In Hoofdstuk II Van den Voorzitter, den Griffier en de Commissiën, is in hoofdzaak ongewijzigd gebleven de bepaling, waaraan niet allen zich steeds hielden, dat de voorzitter over een onderwerp, dat in behandeling is, slechts het woord mag voeren na overdracht van het voorzitterschap. Er is een commissie van oppertoezicht over de boekerij, een commissie voor de huishoudelijke aangelegenheden. Hoofdstuk III bespreekt de Afdeelingen, die gehandhaafd zijn, ofschoon vroeger vereenigd vergaderen regel was. Daarover

is nieuw art. 20. „Indien gewenscht kunnen de beide afdeelingen in één vergadering voor afdeelingsonderzoek bijeenkomen. De Staten worden geacht ook dan „in de afdeelingen” te zijn”. De algemeene rapporteur, een ambtenaar, van vroeger is komen te vervallen. De griffier houdt aantekening van de beraadslaging in de afdeelingen. Nieuw is ook de bepaling, dat de gedachtenwisseling in de afdeelingen als vertrouwelijk is te beschouwen. Verder behandelen Hoofdstuk IV de openbare vergaderingen, hoofdstuk V de vergaderingen met gesloten deuren, hoofdstuk VI benoemingen, verzoekschriften en adressen, hoofdstuk VII het drukken der stukken, hoofdstuk VIII het ontslag der leden en de gevolgen der sluiting eener zitting, hoofdstuk IX slotbepalingen.

Wat het *budgetrecht* van de Staten betreft zij verwezen naar C. R. Weytingh, „De begrotingen van Suriname en Curaçao” in dit tijdschrift, jg. 1940 blz. 245–249.

In het vijfde hoofdstuk der staatsregeling, dat behandelt „de bestuursindeeling en de plaatselijke gemeenschappen” zijn eenige belangrijke wijzigingen gekomen. De 30 artikelen van het regeeringsreglement zijn in de staatsregeling tot een tweetal beperkt, dat de regeling van het geheele onderwerp overbrengt naar den verordeningswetgever, daarbij uitgaande van de mogelijkheid van inrichting van autonome gemeenschappen. Het eerste artikel heeft alleen betrekking op de administratieve bestuursindeeling. De benamingen der bestuursressorten en van de bestuurders, over één of meer gesteld, die in naam en overeenkomstig de bevelen van den gouverneur, die de instructie vaststelt, het bestuur uitoefenen, zijn in het midden gelaten. Het andere artikel bevat de grondbeginselen, in acht te nemen bij de instelling van zelfstandige besturen in de bestuursressorten of andere gemeenschappen, als daartoe bij landsverordening wordt overgegaan. Ook hier is gewerkt naar Oost-Indisch model. De landsverordening wijst de onderwerpen aan, waarover de huishouding zich alsdan uitstrekt, verder de samenstelling, inrichting, taak, bevoegdheden en verplichtingen der gemeenschappen, en wat noodig is om de ordelijke werking van het bestuur te verzekeren. Selfgovernment kan worden opgedragen. De verordening kan bepalen hoe bij grove verwaarloozing van de regeling en het beheer van de huishouding in het bestuur wordt voorzien. Voor eigen belastingen en leeningen is de mogelijkheid geschapen, ook voor keuren en reglementen, waarvoor alsdan overeenkomstige bepalingen gelden als voor de landsverordeningen, wat betreft strafbepalingen, beperking binnen zekere grenzen, schorsing en vernietiging.

Voor zoover bekend is, is aan deze bepalingen nog geen uitvoering gegeven.

In de tweede afdeeling van het zesde hoofdstuk der staatsregeling, die over de samenstelling van de *rechterlijke macht* spreekt, is nieuw het voorschrift, dat de bezoldiging van de leden van het Hof van justitie door de Kroon wordt vastgesteld.

Ook Nederlandsch-Indië en Suriname zullen zich voortaan in rechten door den procureur-generaal bij het hof kunnen doen vertegenwoordigen.

Tenuitvoerlegging van in Curaçao gewezen vonnissen en uitgevaardigde bevelen en grossen van authentieke akten zal voortaan behalve in Nederland ook in Nederlandsch-Indië en Suriname kunnen geschieden.

In de samenstelling van de rechterlijke macht zijn, sinds Bordewijk zijn artikel schreef, veel veranderingen gekomen. De raden van justitie op de bovenwindsche eilanden zijn afgeschaft. Het hof van justitie is in burgerlijke zaken rechter in hooger beroep van vonnissen en beschikkingen van de kantongerechten, in strafzaken eveneens. Er zijn twee kantongerechten, een voor de benedenwindsche eilanden met zittingsplaatsen op Curaçao, Bonaire en Aruba, en een voor de bovenwindsche eilanden met zittingsplaatsen op St. Maarten, St. Eustatius en Saba. Strafzaken, die in eersten aanleg voor het hof van justitie komen (misdrijven, waarop de doodstraf is gesteld) worden op de bovenwindsche eilanden berecht door den kantonrechter en twee plaatsvervangende kantonrechters als bijzittende leden. Eerlang zal hierover uitvoeriger gesproken worden in een aanvulling van het artikel *rechtswezen* in de West-Indische encyclopedie.

In het achtste hoofdstuk, *Van de financiën*, is vervallen art. 167 dat het beleid der geldmiddelen aan den administrateur van financiën opdroeg. Dit toch is de taak van den gouverneur.

Geldleeningen kunnen behalve bij de wet ook worden aangegaan bij beschikkingen van den gouverneur, genomen in overeenstemming met de Staten, goedgekeurd bij de wet.

Vervallen is in het elfde hoofdstuk, *Van de volksvlucht*, dat de gouverneur voordrachten tot aanmoediging daarvan aan den Koning en aan den Kolonialen raad doet; de staatsregeling behoort daarover te zwijgen, daar deze maatregelen liggen op het terrein der inwendige aangelegenheden.

Een Kamer van koophandel bestaat sinds 1930 ook op Aruba. Amsterdam 9 Mei 1942.